

Boekbesprekingen

SCHILDMACHER H. 1982. *Einführung in die Ornithologie*. Fischer, Jena. 283 p. Prijs DDR M 19.

Dit handzame boekje beoogt een beknopt overzicht te geven van de vele facetten van de ornithologie. Het eerste gedeelte is gewijd aan anatomie en fysiologie van de vogel. In hoofdstuk 2 worden skelet en spieren besproken en in hoofdstuk 3 verenkleed. Hoofdstuk 4 handelt over zintuigen, zenuwstelsel en hormonale stelsel, terwijl in het volgende hoofdstuk stofwisseling en stofwisselingsorganen aan bod komen. Enige gedetailleerde aandacht wordt hierbij geschonken aan energiehuishouding en thermoregulatie. Hoofdstuk 6 handelt over bewegingsvormen bij vogels zoals lopen, hangen, klimmen en duiken. Op vliegen wordt tamelijk diep ingegaan; zelfs stroomdiagrammen, de wet van Bernoulli en het getal van Reynolds komen ter sprake. In hoofdstuk 7 passeranen achtereenvolgens de revue: anatomie en fysiologie der geslachtsorganen, bouw en ontwikkeling van het ei, nestbouw en legsel, broeden en broedverzorging.

Hoofdstuk 8, over gedrag, luidt het tweede minder anatomisch-fysiologisch gerichte gedeelte van het boekje in. Het geeft een tamelijk academische beschrijving van een aantal ethologische begrippen. Tevens wordt aandacht geschonken aan zang en de steeds meer in opkomst rakende grafische weergave daarvan in sonogrammen. Oecologie en verspreiding vormen de onderwerpen van hoofdstuk 9. Besproken wordt onder meer hoe en met welke mathematische grootheden vergelijkingen gemaakt kunnen worden tussen verschillende vogelgemeenschappen en door welke factoren het populatiebestand wordt beïnvloed. In het onderdeel Verspreiding wordt voornamelijk een opsomming gegeven van de diverse vogelfamilies in de verschillende biogeografische regio's. De laatste drie hoofdstukken behandelen achtereenvolgens vogeltrek, classificatie en afstamming, vogel en mens. Hoofdstuk 14 bestaat uit een 38-tal pagina's tellende literatuurlijst geordend volgens de onderwerpen die in de voorgaande hoofdstukken besproken zijn. Daarnaast bevat het boekje een register met Duitse en wetenschappelijke vogelnamen, een trefwoordenregister en 18 pagina's zwart-wit foto's over uiteenlopende onderwerpen.

In een dergelijk boekje kan natuurlijk veel niet behandeld worden. Het voorwoord wijst erop dat vele details die in de tekst niet aan de orde komen, vaak in de figuren zijn verwerkt. In enkele gevallen blijft de informatie in de figuren te beknopt voor het verkrijgen van een duidelijk inzicht. Zo is bijvoorbeeld een onopvallende verwijzing in een figuur onvoldoende om het markante verschijnsel te accentueren dat bepaalde vogelbotten in verbinding staan met de luchtzakken. Het onderdeel over rui is te beperkt van opzet. Uit de halve zin die aan *Staffelmauser* gewijd is, wordt niet duidelijk om welk verschijnsel het hier gaat. Niets wordt vermeld over ruiscores en de daarmee te vervaardigen diagrammen. Bij de opsomming van vogels die alle slagpennen tegelijk ruïen, wordt geen melding gemaakt van de vele alkachtigen die een dergelijke simultane rui vertonen. Een bespreking van het eclips-

kleed van eenden was hier op zijn plaats geweest. In de weergave van de biogeografische regio's valt het op dat het zuidpoolgebied tot geen enkele regio wordt gerekend. Begrippen als soort, ondersoort, hybridizone, polytypie en monotypie worden genoemd doch nauwelijks uitgewerkt. Een bespreking van het begrip *cline* mag eigenlijk niet ontbreken, evenmin als de binnende ornithologie nogal eens gehanteerde „regels” van Bergmann, Gloger en Allen. Zonder al te veel op kleine tekortkomingen te willen ingaan, zij vermeld dat de Oriëntaalse regio wel een endemische familie kent, de Irenidae, en dat bij vogels wel een corpus luteum met secretorische functie voorkomt. Over „vogel en mens” valt wel iets meer te vertellen dan de vier bladzijden die ervoor ingeruimd zijn.

Door de beperkte omvang kon veel niet verder uitgewerkt worden. Desalniettemin voldoet het boekje zeer wel aan zijn gestelde doel en is daarom zijn bescheiden prijs volledig waard.

Ronald Sluys

Korte besprekingen

BROWN L. H., URBAN E. K. & NEWMAN K. 1982. *The birds of Africa*, 1. Academic Press, London. 536 p. + 32 platen. Prijs £ 53,40.

Dit is het eerste deel in een serie van vier over de vogels van geheel Afrika. In dit deel worden in een inleidend hoofdstuk de belangrijkste karakteristieken van Afrika en de vogelwereld gegeven, alsmede enkele mogelijkheden voor toekomstig onderzoek en een uiteenzetting over doel, inhoud en opzet van het boek. Daarna volgen in 478 bladzijden (284 soorten) de struisvogels tot en met de valken. Literatuurlijst per vogelfamilie achterin het boek. Een uitvoerige bespreking van dit boek zal in *Ardea* verschijnen.

KNIEF W. 1982. *Ergebnis der Wasser- und Watvogelzählungen 1980/81 in Niedersachsen und an der Westküste von Schleswig-Holstein*. (Naturschutz und Landschaftspflege in Niedersachsen Beiheft 3) Niedersächsisches Landesverwaltungsamt, Hannover. 218 p. Prijs DM 8 (te bestellen bij de uitgever Richard-Wagner-Strasse 22, 3000 Hannover, BRD).

Een uitvoerig overzicht van de resultaten van vier water- en wadvogeltellingen uit het seizoen 1980/81 in Schleswig-Holstein en Niedersachsen. De resultaten zijn weergegeven in enkele tabellen en 181 kaarten. Van 46 soorten is voor elke teldatum een verspreidingskaart gegeven. In Niedersachsen is een groot aantal voor watervogels aantrekkelijke gebieden in het binnenland niet onderzocht.